

Broj: 01-622/668/670-22
Podgorica, 19.12.2022. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), nakon završenih postupaka daje,

MIŠLJENJE

I UVOD

1. Grupa roditelja čija su imena poznata Zaštitniku, podnijela je pritužbu u vezi sa ostvarivanjem prava na predškolsko obrazovanje djece.

U pritužbi je između ostalog, navedeno; da se obraćaju kao zabrinuti roditelji djece, koja pohađaju predškolski program u VJ „Mogli“; da je u Mlađoj vrtičkoj grupi upisano 56 djece na dva vaspitača, to jeste po jedan vaspitač u smjeni uz medicinsku sestru; da se pitaju da li je za taj broj djece u grupi Ministarstvo prosvjete dalo odobrenje, shodno u članu 24 stav 2 zakona kojim je propisano da za broj djece iznad propisane norme u stavu 1, odobrenje se mora pribaviti od Ministarstva; da ističu da tom uzrastu djeca još uvijek ne obavljaju osnovne fiziološke potrebe samostalno, većina i dalje koristi pelene ili još uvijek nisu samostalni u hranjenju; da smatraju da je sa tako velikom brojem djece upitno adekvatno sprovođenje Programa vaspitanja i obrazovanja, te da zbog skućenog prostora po dvoje djece spava u istom krevetiću ili ležaju; da nije prihvatljivo opravdanje da sva upisana djeca neće doći u vrtić, jer to niko ne može da zna; da je potrebno obezbijediti uslove da sva djeca imaju mogućnost da borave u vrtiću.

Od Zaštitnika traže da shodno svojim nadležnostim utvrdi da li su na ovaj način prekršena osnovna ljudska prava djece i njihovo dostojanstvo.

Dostavljen je pisani odgovor (mejl) upućen roditeljima od strane JU „Đina Vrbica“, kao i reagovanje roditelja VJ „Mogli“.

2. U mediju „Dan“ štampano izdanje od 23.09.2022. godine, članku pod naslovom „Tivatska predškolska ustanova primila tri puta više mališana od predviđenog broja – U vrtiću više od hiljadu djece“ između ostalog se navodi: da je u JU „Bambi“ u Tivtu koji je projektovan da primi 350 djece, upisano preko hiljadu; da su svi objekti koji posluju u okviru te javne ustanove prispjeli za rekonstrukciju, a da je neophodna i izgradnja novog objekta; da je predsjednik Opštine istakao da veliki broj djece ispunjava kriterijume za upis u predškolsku ustanovu; da je objekat u Donjoj Lastvi neuslovan iako trenutno pruža adekvatnu uslugu djeci, te da će Opština nastojati u narednom periodu da u skladu sa planskim dokumentima u Tivtu izgradi novi predškolski objekat, a da će pokušati da uvećaju resurse i kapacitete postojećih objekata.

3. Zaštitniku su pritužbu dostavili i predstavnici roditelja starije jaslne grupe vrtića grupe II VJ „Bubamara - JPU „Đina Vrbica“ Podgorica, koja se odnosi na prebukiranost i organizovanje djece. U pritužbi se navodi: da su mnogi roditelji razočarani i zabrinuti za svoju djecu jer je u starijoj jaslnoj grupi upisano oko 60 djece koja će boraviti u istoj učionici kao prethodne godine, koja je malog kapaciteta; da dva vaspitača i jedna medicinska sestra nijesu dovoljni na ovoliki broj djece; da je vrtić generalno veoma malog kapaciteta, dvorište je u lošem stanju, ograda nestabilna-klimava već godinama a dječiji mobilijar je polomljen; da vaspitačice nijesu u stanju da izvode toliki broj djece u dvorište u tako nebezbednim uslovima i sa tolikim brojem djece;

20.12.2022

da se pitaju da li li je Ministarstvo prosvjete dalo odobrenje da se upiše tako velik broj djece; da neće dozvoliti da njihova djeca djeca budu žrtve loše organizacije i nezainteresovanosti da se riješi problem.

2. Postupanje Zaštitnika

4 Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak po sopstvenoj inicijativi i zatražio izjašnjenja od ustanova na koje su se pritužbe odnosile. Takođe zatraženo je i od nadležnog Ministarstva, te Uprave za inspekcijske poslove.

5. JU „Dina Vrbica“ Podgorica, dostavila je izjašnjenje u kojem se, između ostalog, navodi: da problem prebukiranosti i preopterećenosti vaspitnih jedinica egzistira već decenijama; da je u JU „Dina Vrbica“ problem naročito evidentan na području MZ Zabjelo, Stari aerodrom i Zagorič, gdje problem postoji ne samo u prekobrojnosti radnih soba u vrtićima, već i učionicama za djecu koja pohađaju osnovne škole; da je sistem predškolskog obrazovanja i vaspitanja poslednjih godina oplemenjen sa par vaspitnih jedinica, čije otvaranje nije u značajnoj mjeri rasteretilo prilično brojne vaspitne jedinice; da je situacija sa covid-19 donekle „ispraznila učionice“, ali sada se vraća sve u normalne tokove; da Strategija ranog i predškolskog vaspitanja (2021-2025) kao jedan od ciljeva precizira povećanje obuhvata djece predškolskim sistemom odnosno obezbjeđivanjem jednakih šansi za rani razvoj sve djece u Crnoj Gori; da je Ministarstvo u više obraćanja isticalo svoju jasnu opredjeljenost da se obezbijedi prihvrat svakog djeteta i pored velikih poteškoća u prostornim kapacitetima; da je u dopisu br. 05/1-01-602/22-6311 svim javnim predškolskim ustanovama ministar podsjetio i akcentirao na „opredjeljenje da se sva djeca predškolskog uzrasta uključe u vaspitno obrazovni proces, kako bi imala iste mogućnosti za razvoj u najranijem djetinjstvu“; da kada je riječ o VJ „Mogli u školskoj 2022/2023 godini upisano je 564 djece, te je jasno da su pomenute grupe brojne, a bile su prekobrojne i svih ranijih godina; da je zabilježen trend dolaznosti djece na dnevnom nivou u periodu od 5.09.-13.09.2022.g od 191 (petak 9.09.) do 330 djece (utorak 6.09.2022) .; da u mlađoj vrtićkoj grupi na koju se i odnosila pritužba upisano je 57 djece a zabilježena je dolaznost na dnevnom nivou je od 10 do 35; da sa djecom borave 2 vaspitača i medicinska sestra; da je učionica svijetla, prozračna; da tragaju za dodatnim prostornim kapacitetima i u pregovorima su za ustupanjem ili zakupom novih objekata, kako bi rasteretili postojeće brojne vaspitne grupe; da imaju razumijevanja za roditeljsku zabrinutost, ali moraju napomenuti da je Ustanova poduzela sve što je u njenoj moći da mališanima u postojećoj konstelaciji okolnosti stvori što je moguće optimalniji kontekst za odrastanje.

6. Uprava za inspekcijske poslove izvršila je inspekcijski nadzor u pomenutoj ustanovi i dostavila izjašnjenje – zapisnik o nadzoru koji je vršen 1.12.2022. godine. Navodi se da je inspektorka izvršila uvid u evidenciju i dokumentaciju ustanove i između ostalog utvrdila da je Ministarstvo prosvjete dostavilo obavještenje predškolskim ustanovama da se sva djeca uključe u obrazovni proces; da JPU „Dina Vrbica“ posjeduje Rješenje o izdavanju licence za rad javno važećeg obrazovnog programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja – primarni program u cjelodnevnom i puludnevnom trajanju za vaspitnu jedinicu „Mogli“(akt MP od 2.11.2018.g); da je u Mlađoj vrtićkoj grupi I upisano 56 djece, a grupi II 57 djece; da je članom 24/2 Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju propisano da da u zavisnosti od uszrasta djece, broj upisane djece u vaspitnoj grupi za primarni program je:

- Osmoro djece za djecu do jedne godine;
- 12 djece za djecu do dvije godine;
- 14 za djecu od 2-3 godine;
- 10 za djecu u mješovitoj grupi do tri godine;
- 20 za djecu od 3-4 godine;
- 24 za djecu od 4-5 godine;
- 25 za djecu od 5-6 godine;
- 20 za djecu u mješovitoj grupi od 3-6 godina.

Da stav 4 istog člana Zakona propisuje da izuzetno od stava 2 , broj djece u vaspitnoj grupi može se povećati, po odobrenju Ministarstva.

Inspekcija, shodno navedenom ističe da nije našla osnov za preduzimanje upravnih mjera i radnji iz svoje nadležnosti.

7. U izjašnjenju JPU „Bambi“ broj 893/22, između ostalog, se navodi: da je ta Ustanova 12.07.2021. godine izabrana dr Jelena Perunović Samardžić – doktor pedagoških nauka za rukovodioca te ustanove; da su dopisom od 20.07.2022. godine obaviješteni od strane Ministarstva prosvjete da se sva djeca predškolskog uzrasta uključe u vaspitno obrazovni proces, kako bi imala iste mogućnosti za razvoj u najranijem djetinjstvu, te su shodno tome postupili; da podsjećaju na ciljeve Strategije predškolskog obrazovanja Crne Gore (2021-2025); da imajući u vidu da u Crnoj Gori i dalje postoji prostor za unaprijeđenje predškolskog vaspitanja i obrazovanja strateški cilj u naredne četiri godine je: Obezbjedivanje jednakih šansi za rani razvoj sve djece u Crnoj Gori kroz jačanje dostupnosti, kvaliteta i pravednosti PVO te da bi se postigao postavljeni strateški cilj neophodno je ispuniti tri opšta operativna cilja i to: Opšti operativni cilj 1 . Povećanje obuhvata djece PVO, Opšti operativni cilj 2: Unapređenje i obezbjeđivanje kvaliteta PVO Opšti operativni cilj 3 Unaprijeđenje šanski za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa”; da prethodnih godinatakađe je bila praksa da se prime sva djeca koja se upišu u Ustanovu; da što se tiče kapaciteta tri objekata, po zakonskim normativim, zadovoljavaju potrebu za prijem oko **350 mališana**, ako računaju i prostorije koje su dodatno urađene, a oni su premašeni zadnjih 10 godina, pa su imali sledeći broj upisane djece po školskim godinama:

Šk. 2013/2014 upisano je 642 djece

šk. 2014/2015 upisano je 649 djece

šk. 2015/2016 upisano je 627 djece

šk. 2016/2017 upisano je 723 djece

šk. 2017/2018 upisano je 723 djece

šk. 2018/2019 upisano je 810 djece

šk. 2019/2020 upisano je 817 djece

šk. 2020/2021 upisano je 841 djece

šk. 2021/2022 upisano je 941 djece

Takođe se navodi da u VJ Centralnog vrtića imaju 16 vaspitnih grupa u VJ Radovići 2 vaspitne grupe i VJ Donja Lastva 8 grupa, te da je broj upisane djece za školsku 2022/2023. godinu **1030** u sva 3 objekta.

Imaju 41 vaspitačicu u radnom odnosu, urađena je nova sistematizacija radnih mjesta koja nije rađena zadnjih 5 godina, iako su imali svake školske godine sve veći broj upisane djece pa su istom i dobili mogućnost da zaposlimo veći broj vaspitača; da ima šestoro djece sa rješenjem o usmjeravanju i 2 asistenta u nastavi; da su se par puta obraćali Ministarstvu prosvjete, Načelnici Direkcije za inkluzivno obrazovanje, Tamari Milić da odobri broj asistenata u nastavi koliko imaju i rješenjem o usmjerenju djece sa smetnjama u razvoju, a njih je četvoro, da je ona mailom od 19.08.2022. godine, odgovorila da smatraju da dva asistenta u nastavi mogu obezbijediti tehničku podršku; da je 11.10.2022. godine sprovedena anketa od strane Savjeta roditelja o zadovoljstvo/nezadovoljstvi u organizaciji i radu ustanove; da su rezultati pokazali da su roditelji više nego zadovoljni sa onim što nudi ustanova i da nema nikakvih primjedbi na rad i organizaciju iste; da je strateški princip puno poštovanje prava djeteta i roditelja/staratelja za jednak pristup kvalitetnom ranom učenju; da s obzirom da su rukovođeni principom ravnopravnosti opredjelili su se da podrže svu djecu.

8. Takođe je dostavljeno izjašnjenje Javne ustanove "Đina Vrbica" u odnosu na VJ "Bubamara" i koje je u bitnom slično kao i izjašnjenje u odnosu na VJ "Mogli".

9. Izjašnjenje Ministarstva prosvjete, izostalo je.

3. Utvrđene činjenice

10. Iz dostavljenih izjašnjenja i raspoložive dokumentacije proizilazi:

- Da je u JPU „Đina Vrbica“ VJ „Mogli“ 2022/2023 godine upisano 564 djece;

- Da u pojedinim vrtićkim grupama upisano 56-57 djece od kojih je zabilježen dolazak 35 djece sredinom septembra 2022.g. iako su norme za vrtićke grupe od 20-25 djece;
- Da je u VJ „Bubamara“ u starijoj jaslenoj grupi 2 u VJ „Bubamara“ u školskoj 2022/23. godini upisano 20 djece, a broj dolazeće djece na dnevnom nivou u varira od 10 do 15;
- Da JPU „Bambi“ Tivat, koja raspolaže sa tri objekata, po zakonskim normativima, zadovoljava potrebu za prijem oko **350 djece**, a u školskoj 2022/2023. godinu, upisano je **1030** djece, što je skoro tri puta više od broja koji je predviđen normativima;
- Da javne predškolske obrazovno-vaspitne ustanove postupaju shodno uputstvu Ministarstva prosvjete „*da se sva djeca predškolskog uzrasta uključe u vaspitno obrazovni proces, kako bi imala iste mogućnosti za razvoj u najranijem djetinjstvu*“.

IV Relevantni propisi

11. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7) utvrđeno je:

Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo. (čl.17)
Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti. (čl. 74)

12. Konvencijom o pravima djeteta UN-a, garantovano je:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu pridržavaju standarda uspostavljenih od odgovarajućih vlasti, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima. (čl. 3 stav 1)

Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku. (čl. 27/1)

Države priznaju svakome djetetu pravo na obrazovanje te će u svrhu ostvarivanja tog prava postupno i na osnovu jednakih mogućnosti za svu djecu osobito:

Ohrabrivati razvitak različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opšte i stručno obrazovanje, učiniti ih dostupnim i pristupačnim svakom djetetu, i poduzeti odgovarajuće mjere kao što je uvođenje besplatnog obrazovanja i nuđenje finansijske pomoći u slučaju potrebe; (čl. 28 stav 1 tač. 2)

13. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju (“Sl. list RCG”, br. 64/02, ... 45/10, ... 47/17, 059/21 076/21, 146/21) propisano je:

Obrazovanje i vaspitanje ostvaruje se u predškolskoj ustanovi, školi, obrazovnom centru, resursnom centru, kod organizatora za obrazovanje odraslih i u domu učenika (u daljem tekstu: ustanova), u skladu sa ovim zakonom, a na način i pod uslovima propisanim posebnim zakonom.

Član 82

Direktor ustanove:

- 1) planira, organizuje i rukovodi radom ustanove;
- 2) organizuje racionalno i efikasno izvođenje obrazovnog programa;
- 3) obezbjeđuje jednakost učenika u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje, u skladu sa njihovim sposobnostima;
- 4) priprema predlog godišnjeg plana rada i odgovoran je za njegovo sprovođenje;
- 5) rukovodi radom nastavnickog, odnosno stručnog vijeća;
- 6) vrši izbor nastavnika, stručnih saradnika i drugih zaposlenih u ustanovi;

- 7) predlaže akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- 8) vrši stručno-pedagoški nadzor;
- 9) odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih, u skladu sa zakonom;
- 10) podstiče stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnika i predlaže njihovo napredovanje;
- 11) donosi plan unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanove;
- 12) zastupa i predstavlja ustanovu i odgovoran je za zakonitost rada ustanove;
- 13) saraduje sa roditeljima i sredinom;
- 14) obrazuje komisije za provjeru znanja učenika u toku trajanja nastave, na zahtjev učenika, roditelja ili staratelja;
- 15) obavlja druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom ustanove.

Direktor ustanove podnosi školskom, odnosno upravnom odboru izvještaj o radu, prema potrebi, a najmanje jedanput godišnje. (čl. 82/1 i 7)

14. Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 064/02 od 28.11.2002, 049/07 od 10.08.2007, Službeni list Crne Gore", br. 080/10 od 31.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 040/16 od 30.06.2016, 047/17 od 19.07.2017):

Ciljevi predškolskog vaspitanja i obrazovanja su:

- 1) stvaranje uslova za život, igru i razvoj djece;
- 2) razvijanje sposobnosti razumijevanja i prihvatanja sebe i drugih;
- 3) razvijanje sposobnosti za dogovaranje, uz uvažavanje različitosti i učestvovanja u grupi;
- 4) razvijanje sposobnosti prepoznavanja emocija i podsticanje emotivnog doživljavanja i izražavanja;
- 5) njegovanje radoznalosti, istraživačkog duha, mašte i intuicije, kao i razvijanje mišljenja;
- 6) podsticanje jezičkog razvoja, kao vještine komunikacije, stvaralačkog i kreativnog korišćenja govora;
- 6a) razvijanje interesovanja djece da kroz igru i zabavu usvajaju strani jezik;
- 7) podsticanje doživljavanja umjetničkih djela i umjetničkog izražavanja;
- 8) bogaćenje dječjeg iskustva kroz različite tipove aktivnosti iz svakodnevnog života;
- 9) podsticanje tjelesnog i motoričkog razvoja;
- 10) razvijanje samostalnosti, higijenskih navika i brige za zdravlje;
- 11) razvijanje pozitivnog odnosa prema prirodi i zaštiti životne sredine;
- 12) razvijanje sposobnosti razumijevanja i usvajanja osnovnih socijalnih, moralnih i drugih vrijednosti;
- 13) razvijanje svijesti o jednakosti i ravnopravnosti polova. (čl. 4)

U ustanovi se organizuju vaspitne grupe.

U zavisnosti od uzrasta djece, broj upisane djece u vaspitnoj grupi za primarni program je:

- 1) osmoro za djecu do jedne godine;
- 2) 12 za djecu do dvije godine;
- 3) 14 za djecu od dvije do tri godine;
- 4) 10 za djecu u mješovitoj grupi do tri godine;
- 5) 20 za djecu od tri do četiri godine;
- 6) 24 za djecu od četiri do pet godina;
- 7) 25 za djecu od pet do šest godina;
- 8) 20 za djecu u mješovitoj grupi od tri do šest godina.

Broj djece u vaspitnim grupama za kraći, specijalizovani i druge programe utvrđuje se tim programima.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, broj djece u vaspitnoj grupi može se povećati, po odobrenju Ministarstva.

U vaspitnoj grupi u kojoj su uključena djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju, broj djece se može smanjiti, po odobrenju Ministarstva. (čl. 24)

15. Pravilnikom o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja ("Službeni list RCG", br. 40/06) između ostalog, uređuju se bliži uslovi za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja (predškolske ustanove, škole, domovi učenika, odnosno studenata, organizatori obrazovanja odraslih, zavodi-

posebne ustanove i obrazovni centri), u pogledu: broja djece, učenika, odnosno polaznika, prostora, opreme i nastavnih sredstava, kao i standarde za prostor i opremu.

16. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG" br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje. (član 41)

V Zaključna ocjena

17. Na osnovu sprovedenog postupka proizilazi da su pritužbe roditelja djece predškolskog uzrasta, opravdane i da djeci koja pohađaju vrtiće – javne predškolske ustanove „Đina Vrbica“ u Podgorici i „Bambi“ u Tivtu nijesu obezbijeđeni adekvatni uslovi boravka u tim ustanovi, koji se tiču, bezbjednosti, sigurnosti i zaštite zdravlja.

18. Zapaža se da je Konkurs za elektronski upis djece u predškolske ustanove objavljen je na sajtu Vlade Crne Gore u maju 2022.godine¹. U tekstu se između ostalog ističe da se kampanja upisa sve djece odvija u svakoj lokalnoj sredini u skladu sa programom ustanove i dio je Projekta "Dostupno, kvalitetno i pravično rano učenje za svu djecu u Crnoj Gori", koji realizuje Ministarstvo prosvjete u saradnji sa Kancelarijom UNICEF-a u Crnoj Gori.

19. Zaštitnik ističe da svaka ustanova, odnosno javni prostor u kojem borave djeca, treba da bude bezbjedan i siguran, u skladu sa najvišim standardima, treba da posjeduje sve neophodne dozvole/licence za rad. Podsjećamo da Konvencija o pravima djeteta UN-a, propisuje da sve institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu treba da se pridržavaju uspostavljenih standarda, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima. Takođe, svi organi javne vlasti dužni su da poštuju načelo najboljeg interesa djeteta.

20. Činjenica je da problem prekobrojnih grupa u pojedinim vrtićima postoji unazad deceniju², što takođe ističu i vaspitno obrazovne ustanove, kao i da je na isti Zaštitnik ukazivao i u ranijem periodu dajući preporuke³ u cilju unaprjeđenja, ali je istovremeno evidentno da je ovakvo stanje u pojedinim vaspitno obrazovnim ustanovama u Crnoj Gori nezadovoljavajuće, da radi sigurnosti, zdravlja i dobrobiti djece na prvom mjestu, nije prihvatljiv pasivan odnos prema ovoj situaciji. Naročito, imajući u vidu da se radi o dvjema sredinama (Podgorica i Tivat) i kojima su prisutni trendovi doseljavanja stanovništva, a prilikom obilazaka pojedinih opština u južnom regionu, Zaštitniku su se usmeno obraćali roditelji i vaspitači ukazujući na prekobrojne grupe i teškoće odvijanja vaspitno obrazovnog rada u takvim uslovima.

21. Podsjećamo takođe i da su još tokom 2016. godine predstavnici Zaštitnika, zajedno sa predstavnicima Ministarstva prosvjete i savjeta roditelja dvije javne vaspitno obrazovne ustanove u Podgorici, obišli više vaspitnih jedinica u cilju utvrđivanja postojećeg stanja, kada je potom i sačinio Izvještaj o obilasku objekata⁴. Međutim, pored toga, kao i pored preduzimanja određenih aktivnosti u cilju iznalaženja rješenja (izgradnja nekoliko novih, proširenje postojećih objekata) situacija u Glavnom gradu i pojedinim opštinama u južnom regionu među kojima Tivat je znatno ispod predviđenih standarda.

¹ <https://www.gov.me/cyr/clanak/upis-djece-u-javne-predskolske-ustanove>

² <https://www.roditelji.me/blog/2012/09/05/pritužba-ombudsmanu-zbog-uslova-u-vrticima/>

³ https://www.ombudsman.co.me/docs/1513932899_08122017-preporuka-djv.pdf

⁴ https://www.ombudsman.co.me/img-articles/43/1463657201_12052016.pdf

22. Primjećuje se da je u prethodnom periodu u Crnoj Gori istaknut i uvažan značaj ranog razvoja i obrazovanja, odnosno predškolskog obrazovanja i vaspitanja, što Zaštitnik pozdravlja, ali činjenica da su određeni vrtići i dalje prebukirani, nije u najboljem interesu djece, a cjelokupna situacija dovodi do toga da i vaspitni kadar bude manje motivisan.

U vezi sa razvojem obrazovanja te većim obuhvatom predškolskog obrazovanja, izrađeni su i određeni strateški dokumenti, planovi, koji međutim nijesu implementirani adekvatno i čija predviđanja, ne prate potrebni infrastrukturni projekti.

23. Zapaža se takođe da nadležno ministarstvo nije realizovalo određene planirane aktivnosti⁵ koje su najavljivane još tokom 2017. godine, a ticale su se izgradnje predškolske ustanove u veoma naseljenom dijelu Glavnog grada – City kvartu, u kojem ne postoji niti jedna škola ili vrtić, a evidentno je da se povećava izgrađenost tog reona. Jedan od predloga Ministarstva je bio model javno-privatnog partnerstva.

24. Mišljenja smo da je potrebno hitno razmotriti ovu mogućnost, naročito što je mnogo ranije uveden sistem licenciranja privatnih predškolskih ustanova. Prema dostupnim podacima u Crnoj Gori postoji 37 privatnih predškolskih ustanova (od kojih su 5 internacionalne), dok je 21 državna predškolska ustanova (2 u okviru obrazovnih centara, 1 u sklopu osnovne škole)⁶.

U protivnom, nastavljanjem sa ovakvom praksom, u ustanovama koje ne obavljaju rad sa djecom na način predviđen standardima i normama, umanjuje se kvalitet postignuća odnosno samog obrazovanja i vaspitanja. Standardi za boravak djece u vrtićima, propisani su sa ciljem da se direktno primjenjuju, a ne da se svake školske godine višestruke premašuju. Odstupanje od standarda, i to znatno, zahtijeva promptnu reakciju nadležnih organa u cilju neodložnog obezbjeđenja da djeca borave u odgovarajućim uslovima i u saglasnosti da propisanim standardima. Činjenica da postoje poteškoće sa kojima se pomenute predškolske ustanove suočavaju kao što su nedovoljan prostor, veliki broj djece, migracije stanovnika ka ovim opštinama (bolje mogućnosti za zaposlenje i bolji životni uslovi u središnjoj i južnoj regiji uticali su na unutrašnje migracije i doveli su do povećane urbanizacije) nije razlog da se odustane od standarda i propisi ignorišu, već da predškolske ustanove, resorno ministarstvo kao i drugi relevantni organi koji mogu pomoći shodno svom mandatu (lokalne samouprave), ulože dodatni napor kako bi se obezbijedili propisani uslovi.

25. Ovakvim postupanjem, kršenjem normi i standarda, da bi se, kako navodi Ministarstvo prosvjete, primila sva djece i dostigao predviđeni cilja od 95 % obuhvata, iznevjeravaju se očekivanja roditelja da djeca mogu dobiti kvalitetno predškolsko obrazovanje i vaspitanje. Kod grupa koje broje znatno više djece od predviđenog broja, upitna je i bezbjednost djece dok je kvalitet ne moguće ostvariti.

Najzad, Zaštitnik raspolaže informacijama da navedene ustanove nijesu jedine javne koje se suočavaju sa grupama koje znatno prevazilaze standarde.

26. Zaštitnik podsjeća da nedavno objavljena Analiza sektora obrazovanja u Crnoj Gori 2015–2020. godine koju je sačinio i objavio UNICEF, ukazuje da se Crna Gora suočava s ozbiljnom neusklađenošću potreba i raspoloživosti u pogledu školske infrastrukture, koja je dodatno naglašena pomenutim demografskim promjenama. Navodi se i pored toga određenog pozitivnog pomaka u kapacitetima ranog i predškolskog obrazovanja te i stepena upisa u protekloj deceniji, neophodno je povećati postojeće kapacitete kako bi se još povećao stepen obuhvata. „Situacija je najteža u centralnoj regiji. Međutim, najveći prioritet je rješavanje pitanja u vezi s infrastrukturom koja stoji na raspolaganju osnovnom obrazovanju, koja karakterišu krajnosti na obje strane spektra. Većina djece u Crnoj Gori suočava se sa situacijom školovanja u vaspitno-obrazovnim ustanovama u kojim su ili u (veoma) malim odjeljenjima ili u kojima su odjeljenja toliko velika da se škola odlučuje za organizaciju nastave u dvije a, ponekad, i u tri smjene“⁷.

⁵ <https://www.gov.me/clanak/178992--sehovic-vrtic-u-city-kvartu-vjerovatno-po-javno-privatnom-partnerstvu-sa-sindikatom-oko-fonda-za-talente>

⁶ <https://www.skolskamreza.edu.me/>

⁷ <https://www.unicef.org/montenegro/media/22586/file/ESA%20-%20CG%20verzija.pdf>

Kod svega navedeno, kako ne bi nastale štetne posljedice po zdravlje i kvalitet života djece, a u cilju zaštite prava i najboljeg interesa djece, Zaštitnik daje

PREPORUKU

Ministarstvu prosvjete

- Da bez odlaganja razmotri i definiše mogućnost adekvatnog organizovanja predškolskog obrazovanja i vaspitanja u javnim ustanovama – JPU „Đina Vrbica“ u Glavnom gradu Podgorica i JPU „Bambi“ u Tivtu, kako bi se stvorili uslovi za boravak djece u skladu sa propisanim normativima;

Ministarstvo je dužno su da u roku od 45 dana od dana prijema Mišljenja, dostavi izvještaj Zaštitniku o mjerama i radnjama na izvršenju preporuke.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- Ministarstvo prosvjete
- JPU „Đina Vrbica“ Podgorica
- JPU „Bambi“ Tivat
- Podnosiocima pritužbi
- a/a

